

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2667 S. Lawndale Ave.

Office of Publication:
2667 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

TO-YEAR XXVI

Čena lista
je \$6.00

Registered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., petek, 23. junija, June 23), 1933.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 122

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Komentarji

Bolzen nacionalizma

Londona poročajo, da je prvi tajnik Hull, vodja ameriške delegacije na ekonomski konferenci, pozival zborovalce, da se otresejo ekonomskega nacionalizma.

Ekonomskega nacionalizma se opozarja v visokih carinskih davkih in drugih restrikcijah, ki jih države postavljajo na poti trgovine. Hull je dejal, da če bi vsa država, ki ima dostop do svetovnega trga, se odločila, da ne bo postavljala ovir, bi se svetovna trgovina dvakrat povečala. Hull je dejal, da če bi vsa država, ki ima dostop do svetovnega trga, se odločila, da ne bo postavljala ovir, bi se svetovna trgovina dvakrat povečala.

Nacionalizem, ekonomski in politični, se je strašno razširil. Našim — v Nemčiji — nazivamo "nacionalni socializem" — je ekstremni nacionalizem. Nacionalna država je vse, kar ni nič. Načelo socialne pravice je izključeno iz tega, zato ne trpi kakršne koli opozicije v svojih mejah in zato zatira vse elemente narodnosti in drugačnosti. Izkoriščanje po tujih državih — izkoriščanje tujih narodnosti je blagoslovljeno.

Nacionalizem se postavlja na strujam zdravega napredka razvoja civilizirane človeštve. Te struje težijo po enotnosti in organizaciji. In-terjaska družba je v svojem mednarodna; ne pozna meja in narodnih mej. Mo-ki kapital se normalno raz-širja, kjer so ekonomske pogoji ugodni. Kjer so na razpolago vsi pogoji za moderno produk-cijo. Kjer ni te enotnosti in ekonomsko neodvis-nosti. To vidimo v državni-ma ententi, ki so navezane na Francijo za svoj obstoj. Njima jih zalaga s kapita-lom, ki so njene ekonomske pogoje.

Nacionalna razkosanost Evro-pe, pomeni, da Evropa gle-ja na naprej. Se pred-je bila Evropa preveč enotna, po vojni je pa raz-širila dospel na stopnjo epidemije. In še to raz-širjenost bi nekateri nacio-nalisti še bolj razdrobili in države — kakor je Ju-goslavija — bi razbili v tri ali štiri manjše nacionalistične države, da bi bilo še več ekonomskih vazalov na svetu. Isto do bi se Evropa spoji-ila v eno ekonomsko — in tu-ristično — federacijo, v eno gospodarsko enoto, jo pa bi bilo bolj raztrgati.

Ne izvirja iz bolezni nacio-nalizma, ki je po vojni okužila evropsko ljudstvo, da so da-vačkrat prevarjena. Vsa evropska konfuzija, ki se mani-festira v novih in novih konfe-dacijah in paktih, v neprestanih krizah in lokalnih izbruhih fa-šizma, je posledica bolezni.

Evropskih narodnih vojn ne morejo razumeti, da je narodna organizacija — eko-nomskega nacionalizma — je glavna v novi, industrijski družbi; oni se vedno vztra-dajo, da se mednarodna ekono-mika razvija po kapricah njihove politike. Zato je konfu-zija v svetovnem gospodarstvu, ki jo krize in večne konferen-ce, ne morejo razumeti, da je svetovno gospodarstvo, ki je že zdavnaj.

Ekonomskega razvoja sveta je svetel trdnjavec glavni in prvi, ki se vedno razširja. Termin 19. stoletja. Za-čelo je jim noče posvetiti, da je nova doba in da se v njej ne vrnejo nikdar nazaj. Ljudi, ki pojmujejo svetovno mednarodno solidarno-st, ki temelji na zvestosti in na pomilovanju zrejo na svet, ki trpe na političnem in ekonomskem šovinizmu, še ni dovršena. Veliko, veliko je še dela predno bo svet v večini zdrav ...

MORGAN JE ANARHIST, PRAVI SENATOR NEELY

Morganova hiša je skušala s podkupovanjem na debelo dobiti popolno kontrolo nad ameriškimi institucijami

Washington, D. C. — Zvezni senator M. M. Neely je označil J. P. Morgana za kralja vseh anarhistov, ker je storil več za diskreditiranje demokratične vlade kot vsi radikalni govorniki. Rekel je, da bi morala sovjetska Rusija, ki ne preneha propagirati svetovno revolucijo, odlikovati Morgana z največjimi častmi, ker je veliko storil za razširjenje boljševizma.

"Na zaslišanju pred senatnim odsekom so Morgan in njegovi partnerji sami priznali, da niso plačali federalni vladni dohodni-skega davka", je dejal Neely. "To priznanje bo ostalo trajni spomenik lakomosti in barbar-stva ameriške plutokracije, ko se je povzpela do vrhunca moči v zgodovini Amerike."

"Medtem, ko se je Morgana hiša izognila dohodninskemu davku, je nad 140.000 ameriških farmerjev in na tisoče delavcev izgubilo svoje farme in domove, ker jih je depresija vrgla v revščino in niso mogli plačati davkov."

"Morgan, ki ima krasne palače v Ameriki in Evropi, jahto, ki je stala milijone dolarjev, veli-kanske zaklade umetnin, katere je privlekel v svoje palače iz vseh delov sveta, se v svoji mo-kočnosti ni zmenil za tragedije v življenju ameriških državlja-nov. On ni hotel podpirati fede-ralne vlade in tako zmanjšati bremena žrtvam depresije. Ako ni Morgan s svojim postopanjem kršil nobenega zakona, potem ne moremo zahtevati od nikogar, da spoštuje zakone te dežele."

Neely je dalje rekel, da je Morganova hiša tako delila pod-kupnine, da je bila sigurna, da bo lahko nemoteno odirala ame-riško ljudstvo neglede na to, ka-tera stranka je bila dovoljena v prejšnjem letu, je suspen-dirana toliko časa, dokler vlada ne dobi določenih kvot žita od producentov.

Drugo uradno poročilo se glasi, da je letošnja setvena kampanja dosegla 95% določenega progra-ma. Letošnja setev je prekosila lansko za 5.4 odstotkov. Naj-slabše so se odrezali individualni kmetje.

Laborije v Minneapolisu izgubili župana

Porazil ga je konservativec. Dis-harmonija v stranki glavni faktor

Minneapolis, Minn. — Farmer-Labor stranka je pri zadnjih mestnih volitvah izgubila župa-na Williama A. Andersona, ka-terega je porazil konservativec A. G. Bainbridge z nad 10.000 glasovi.

"Union Labor Advocate", glasilo stranke in unij, piše, da je za ta poraz odgovorno nesoglasje med Andersonom in vo-ditelji Farmer-Labor party (An-derson je tudi član socialistične stranke). Spor med njimi je bil tako resen, da ga stranka ni niti indorsirala. Kljub temu pa bi bil izvoljen, pravi list, če ne bi bil vetiral predloge mestne zbornice nanašajoč se na proda-janje piva.

V ostalem so kandidatje Far-mer-Labor stranke dobro izšli iz boja. Od sedmih kandidatov v mestno zbornico je bilo pet iz-voljenih, kakor tudi dva kandi-data v šolski odbor in eden v načelstvo mestne čitalnice.

ekonomskem šovinizmu, še ni dovršena. Veliko, veliko je še dela predno bo svet v večini zdrav ...

"Srednjeevropska unija" se pojavlja

Delegatje male entente skušajo pridobiti Avstrijo in Ogrsko za podonavsko federacijo

London, 22. jun. — Ekono-m-ska konferenca je še vedno v za-stoj. Vodilni delegatje caplja-jo okrog vprašanja stabilizacije dolarja in funta kakor maček o-koli vrele kaše, toda priti ne mo-rejo nikamor. Francija s svo-jim "zlatim blokom" vztraja, da je vsako resno delo nemogoče dokler se ne uredi valuta Ame-rike in Anglije.

Medtem pa imajo delegatje do-volj časa za razne sestanke in kovanje raznih skem. Sovjetski delegat Litvinov je imel sinoči privatno konferenco z nekateri ameriški delegati.

Delegatje male entente (Jugo-slavije, Čehoslovakije in Rumu-nije) so na delu za formiranje "srednjeevropske ekonomske u-nije". Vodja tega gibanja je če-hoslovski minister zunanjih za-dav Edward Beneš, o katerem so pred par dnevi poročali, da oži-vlja Avstro-Ogrsko v ekonom-skem smislu. Ta unija, če v njo stopita Avstrija in Ogrska, bi bila nekak protitež proti novi četverozvezi (Italija, Francija, Anglija in Nemčija), katere se mala ententa boji, da bo skušala spremeniti mejo v njeno škodo. Unija bi imela med seboj svobodno trgovino in razne druge kon-cesije, ki zvežejo srednjo Evro-po v močno federacijo, ako se Benešev načrt posreči.

Beneš in jugoslovanski zunan-ji minister Jevtić sta danes od-potovala v Pariz, kjer predlo-žita svoj načrt francoskemu pre-mierju Daladierju.

Sovjeti spet zaprli trg kolektivam in kmetom

Letošnja setev žita nadkrčila lansko

Moskva, 22. jun. — Sovjetska vlada je včeraj odredila, da kme-tijske kolektive in posamezni kmetje ne smejo več prodajati žita in kruha na odprtem trgu. Ta koncesija, ki je bila dovolje-na v prejšnjem letu, je suspen-dirana toliko časa, dokler vlada ne dobi določenih kvot žita od producentov.

Drugo uradno poročilo se glasi, da je letošnja setvena kampanja dosegla 95% določenega progra-ma. Letošnja setev je prekosila lansko za 5.4 odstotkov. Naj-slabše so se odrezali individualni kmetje.

Izboljšanje v državi New York

New York. — Državni delav-ski departmet je te dni podal poročilo, v katerem pravi, da se je uposlenost zvišala za 3. % v mesecu maju, vsota izplačanih mezd pa za 5.8%.

Skoro vse industrije so v ma-ju povečale svoje aktivnosti.

AMERIŠKA OPOZICIJA PROTI ČRTANJU DOLGOV

Izgleda, da svetovna ekonomska konferenca ne bo rešila pere-čih problemov. Pesimizem v Washingtonu

Washington, D. C. — Zdru-žene države so poslane svoje re-prezentante na svetovno ekono-msko konferenco na podlagi sporazuma z zastopniki evrop-skih vlad, da se o vprašanju voj-nih dolgov ne bo razpravljalo, kljub temu pa je premier Veli-ke Britanije MacDonald porinil to vprašanje v ospredje v svo-jem otvoritvenem govoru. Pravi-jo, da je to storil po navo-dilu torijev, ki prav za prav kon-trolirajo vlado Velike Britanije. Ameriški delegati so sicer pro-testirali proti kršenju sporazu-ma, vendar so ostali na konfe-renci.

Napetost, ki je nastala, ko so evropske vlade naznanile, da ne bodo poravnale svojih obligacij v Ameriki v določenem času, se je nekoliko podelila, ko je pre-dsednik Roosevelt izjavil, da je pripravljen sprejeti \$10.000.000 v srebru od Velike Britanije kot delno izplačilo obroka na njen dolg v Ameriki. Francija in druge države, ki so dobile velika posojila v Ameriki za časa sve-tovne vojne in pozneje, so nazna-nile, da ne morejo plačati obre-sti in glavnice na njihove dolgo-ve. Samo mala država Finska je poravnala vse svoje obligaci-je, dočim je fašistična Italija, ki se ponaha, da ima dovolj denarja za gradnjo največje trgovske mornarice na svetu, plačala sa-mo en milijon dolarjev, dasi nje-ne obveznosti, ki so zapadle 15. junija, znašajo \$13.545.000.

Predsednik Roosevelt je oblju-bil, da bo otvoril pogajanja z Veliko Britanijo o vprašanju vojnih dolgov v bližnji bodočo-sti, obenem pa je opozoril angle-ško in druge evropske vlade, da ima edino kongres moč spre-meniti dogovore o dolgovih. Ako kongres ne bo storil ničesar v tem oziru, ne bo tudi on podvzel nikake akcije za rešitev tega pro-blema.

Stališče članov ameriškega kongresa je znano, ker so že več-krat poudarili, da so proti črtanju dolgov in reviziji zadevnih dogovorov. Oni so prepričani, da njihovo stališče odobrava ve-čina ameriških volilcev, ki so proti temu, da se breme, kate-rega so si nakopale evropske dr-žave, zvrne na pleča ameriških davkoplačevalcev.

Začasno je konferenca polo-žila vprašanje dolgov na polico, a v Washingtonu vaeeno ne verja-mejo v uspeh pogajanj v Lon-donu.

Zahteve delavstva v Wisconsinu

Socialisti in voditelji unij predložili svoj program državni le-gislaturi

Madison, Wis. — (FP) — Vo-ditelji organiziranega delavstva in socialisti so na zaslišanju pred delavskim odsekom držav-ne legislature zahtevali uvelja-vljenje šesturnika in petdnevni-ka. Ta zahteva je glavna točka v programu državne delavske fe-deracije. Henry Ohl, predsednik federacije, je tudi kritiziral po-slanke, ki zavzemajo protidelav-sko stališče.

"Legislatura ni storila ničesar takega, da bi bilo delavstvo hvaležno", je dejal Ohl. "Zato smo prišli sem in ji predložili svoj program ter ji tako dali priliko, da nekaj napravi v pri-log delavcem. Sprejetje načrta krajšega delovnika bo dalo pri-liko do zaslužka velikemu številu brezposelnih. Ako boste odklo-nili naše zahteve, tedaj bodo vo-lilci te države hoteli vedeti, za-kaj niste ničesar storili za de-lavstvo."

Državni poslanec Robert Ni-xon, ki je na apel delavske fede-racije predložil zakonski osnutek za skrajšanje delovnika, je de-jal, da poročilo, ki ga je podala državna industrijska komisija, pokazuje, da bi takoj dobilo de-lo krog 190.000 delavcev, ako le-gislatura uveljavi 30 ur dela v tednu. J. H. Handley, tajnik-blagajnik federacije, je pa rekel, da so stroji in mehanične izbolj-šave odpravile nad 14.000.000 služb takrat, ko je bila industrijska produkcija na vrhuncu.

Representanti organiziranega delavstva so opozorili poslance tudi na dejstvo, da je demokra-t-ska stranka v Wisconsinu v svo-ji platformi obljubila skrajšan-je delovnega tedna na 30 ur. Svojo obljubo sedaj lahko izpol-ni, ker demokrati kontrolirajo državno legislaturo.

Neurečena španskih letalcev

Mexico City, 22. jun. — Špan-ska letalca Mariano Barberan in Joaquin Collar, ki sta prva pre-letela sredo Atlantskega oceana iz Spanije na Kubo, sta v torek poletela iz Havane v Mexico Ci-ty, toda kakih sto milj od tu je njuno letalo padlo na tla v hri-bih in vest se glasi, da se je Col-lar ubil in Barberan je težko ra-njen. Vest pa še ni potrjena, kaj-ti do danes zjutraj še niso našli letalcev. Mehška vlada je po-slala vojaške letalce, da poišče-jo Špance. Španca sta namera-vala po obisku Mehike leteti v Chicago na razstavo.

Stavkarji vztrajajo pri svojih zahtevah

Danville, Ill. — Delavci, ki so zastavkali proti Hegeler Zinc Co., so odklonili ponudeno zvi-šanje mezd za deset odstotkov.

HITLER UDARIL NACIONALISTE IN KLERIKALCE

Nacionalistične in katoliške or-ganizacije razpuščene in mno-go oseb aretiranih. Krvavi spopadi in trije ubiti

Berlin, 22. jun. — Hitlerjeva vlada je včeraj udarila po svo-jih prijateljih in zaveznikih, ki so pomagali fašistom do režima. Udarci je padel po nacionalistič-ni stranki (momarhisti), ki ima tri ministre v Hitlerjevem ka-binetu in po katoliški stranki na Bavarskem, v Wuertembergu in Palatinatu.

Vse napol vojaške organiza-cije nacionalistične stranke, ki se nočejo združiti s fašisti — takozvane "Stahlhelm" (jekleni čeladniki) — so bile razpuščene in voditelji teh grup aretirani. V Frankfurtu ob Odri so bili kr-vavi spopadi med fašisti in "če-ladniki"; tri osebe so bile ubite in več teško ranjenih.

Razpuščene so bile tudi dru-gie neodvisne in patriotske orga-nizacije in stranke, ki se ne strinjajo s fašisti; njih premo-ženje je bilo zaplenjeno in loka-li zaprti.

Središče pogona na katoliško stranko je bilo Monakovo in me-sta v Palatinatu. Naciji so ob-dolžili bavarske klerikale, da pomagajo krščanskim socialcem v Avatriji, ki zatirajo hitlerjeve tamkaj. Zdaj so se maščevali. Fašistična policija je vpadla v vse lokale katoliške stranke, za-plenila klerikalni tisk in izvrši-la preiskavo tudi pri glavnih vo-diteljih, poslancih v rajstagu in v fašističnih; več duhovnov je bilo aretiranih in nekateri so bi-li dejansko napadeni. Naciji so jih nahručili s psokami, a "fa-loti" in "izdajalci".

Med aretiranimi monarhisti sta tudi dva nečaka dr. Ju-genberga, glavnega voditelja na-cionalistične stranke in ministra v fašistični vladi. Okrog sto o-seb je bilo aretiranih v Berlinu.

Hitlerjev ukaz je, da vse orga-nizacije in stranke v Nemčiji, ki se nočejo spojit s nacionalsoci-alisti (fašisti), morajo izginiti. Glede katoliške hierarhije je iz-javil, da mora držati roke proč od mladine, kajti "nemška mla-dina pripada državi in vzgajati se mora za državo, ne za ce-kev."

Green poziva delavce v strokovno unijo

Urgira jih tudi, da sodelujejo pri administraciji novega za-kona

Washington. — (FP) — Wil-lim Green, predsednik Ameriš-ke delavske federacije, je po kon-ferenci z industrijskim admini-stratorjem Hugh Johnsonom po-zval vse neorganizirane delavce, naj se pridružijo delavskemu gi-banju in pristopijo v unije.

Ponovno je poudaril, da bo no-va postava je toliko koristila de-lavci kolikor bo od nje imelo ko-risti delavstvo. "Če bodo pod tem zakonom plače narasle in se zni-žal delovnik ter dosegla višja ku-pna sila, bo brezposelnost redu-cirana in se ekonomske razmere izboljšale."

Green urgira vse delavce, or-ganizirane in neorganizirane, da sodelujejo pri izvajanju tega za-kona.

O kakšni organizatorični kam-panji za organiziranje delavcev v težkih industrijah — jeklarski, oljni, avtomobilski in drugih — ni še nobenega glasu. Podjetniki se mrzlično organizirajo po kar-telih in delajo na pravilih, ki bo-do predložena vladi v potrditev. O organizatoričnih kampanjah u-nij in predvsem Ameriške delav-ske federacije še ni nobenega glasu. Pričakuje se vsekakor, da bo prihodnja konvencija fede-racije v jeseni posvetila vso po-zornost temu vprašanju.

Protifašistične demonstracije v inostostu na Tirolskem. Oblast se je poslužila fašistične tak-tike in pozvala gasilce, da so politi fašiste z mrzlo vodo.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Članki: za 12 mesecev (vključno s poštnimi stroški) v Kanadi \$4.00 na leto, \$5.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cincinatti \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, \$2.50 for six months, \$1.50 for three months, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisi se ne vračajo. — Adresiranje na oglaševalca. — Manuskripti ne bodo vrnjeni.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
8807-88 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Domač drobiž

Posetniki razstave

Chicago. — Svetovno razstavo v Chicagu so te dni obiskali: Theresa Slobodnik, Gilbert Minn., Rose Levnik in Louisa Levnik, Pauline Malovrh in Edwin Malovrh ter Jenny Zemlack, Denver, Colo. Razen zadnje so vsi člani SNP.

Perušek v Wisconsinu

Chicago. — Naš alikar H. G. Perušek nam sporoča iz Madisona, Wis., da je tudi tamkaj vročina, vendar upa, da ne bo dolgo trajala.

Pionir umri

Cleveland. — V Painesvillu je umrl Frank Marešič, star 78 let in doma iz Žužemberka. V Ameriki je bil 43 let. Zapuščena žena, tri sinove in štiri hčere.

Še eden pionir

Buffalo, N. Y. — Zadnje dni je tu umrl Jos. Vouk, star 74 let in doma iz Gotne vasi pri Novem mestu.

Nov grob v Barbertonu

Barberton, O. — Tu je umrl Anton Rozman, star 38 let in doma iz Matenja vasi pri Ljubljani. V Ameriki je bil 20 let in tu zapuščena starša, brata in dve sestre.

Umrli v New Yorku

Ridgewood, N. Y. — Valentinu Vavpotiču je umrl 24-letni sin John. Pokosila ga je pljučnica, ki je sledila operaciji na slepiču.

Delegatje za kontinentalni kongres

Chicago. — Alice Artach in Oskar Godina bosta zastopala društvo Pioneer št. 559 SNP na zborovanju Illinoiske divizije kontinentalnega kongresa, ki se vrši 22. in 23. julija v Springfieldu.

Tudi strojevodje na železniceh priganjajo

Ce vozijo prehitro, ni prav in tudi ne, če vozijo prepočasi

Cleveland. — (FP) — Železnice družbe se v tej krizi poslužijo vseh prevez, da se iznebe čimveč delavcev. Tudi lokomotivnim inženirjem ne priznajo priganjajo. Priganjajo in šikanirajo jih na svoj način.

To je razvidno iz debate na konvenciji inženirskih bratovčin. Delegatje so pravili, da družbe navadno kaznujejo inženirje, če vozijo prehitro ali pa prepočasi. V tej krizi je kazen čestokrat odpustitev.

To vprašanje je prišlo pred konvencijo pri razpravi o potrebi hitromera na lokomotivi. Sedaj niso opremljene s tem instrumentom, ki bi inženirjem omogočal, da bi lahko ugotovili koliko hitro vozi vlak oziroma če prehitro ali prepočasi. Konvencija je sklenila, da bo od kongresa zahtevala postavbo, ki bi prisilila železnice, da opremlje vse lokomotive s hitromerji. Inženirji nadalje zahtevajo, da pride vsa mednarodna transportacija pod zvezno kontrolo, slično kot so železnice.

Darrow mogoče sodeluje z Johnsonom

Washington. — Clarence Darrow, sloviti delavski odvetnik, ki živi v pokoji, je bil po industrijskem administratorju Johnsonu povabljen, da mu pomaga pri sestavljanju "delavskih pravil" za industrijo, kjer je delavstvo neorganizirano. Darrow je "pravičen ostati v Washingtonu" in pomagati po svojih močeh, kot se je sam izrazil.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Dobrine in slabine

Nanticoke, Pa. — Več ali manj smo vsi podvrženi raznim slabostim in nihče se ne more na prva trkati, češ: jaz sem perfektno, nezmotljiv. Kajti vsak je po svoje drugače neumen ali pameten, kakor se vzame. Tudi najmodrejši imajo svoje hibe in napake, katerih ne vidi ali pa jih imajo za čednosti, medtem ko drugi nanje zro kot na nekaj nepravilnega. Torej je to nekaka relativnost: kar je meni lepo, je drugemu grdo.

Mi pravimo, da je delavec ustvaril in zgradil vse dobrine, zgradil pa je tudi vse zločinske in smrtonosne priprave, ki so njemu v škodo. Profesorji so delavci, tako tudi kemiki in vsi drugi, ki delajo umska ali ročna dela. Vsi skupaj pa so med seboj sužnji, daš v različnih stopnjah. Vsa ta masa delavstva pa je tako žalostno raztečena v razne grupe političnega in stanovalskega značaja, da je direktni blagoslov za trote, ki posedujejo in ukazujejo večinski masi producentov. Trotje, da se obdrže na nadalje na vrhu piramide, imajo uprežene vse sile. Imajo svoje vohune, ki prežijo na delavce, da se ne spuntajo, da ne odrečejo pokorščine — da se ne organizirajo in skupno ne nastopijo proti trotom. Vohuni pa so navadni delavci, torej so izdajice lastnih bratov — sodelavcev.

Ako bi vasa ta ogromna masa, ki danes ponižno klone pred svojimi troti, ki jih je le peščica v primeri z zatiralci, se znala organizirati, skupno nastopiti za svoje delavske interese, bi bilo kaj hitro konec vsega gorja. Trotarska družba bi hitro zgnila in zavladala bi pravičnost za vse. Toda, predno se kaj takega uredi, je treba dela in zopet dela. Treba, da se masa organizira politično in na vseh drugih poljih, da bo zmogla nastopiti proti izkoriščevalcem. Treba je, da masa spozna, da je rešitev možna le od nje same. Nihče ne prinese osvobodjenja delavstvu izpod sedanjega morečega sistema na krožniku. Razvoj razrednega boja zahteva, da stopimo v organizirane grupe in da pomagamo vsi, da bo čimprej konec mizerije in ne poštenega deljenja dobrin, ki jih ustvarja delavstvo. Produkcija in distribucija se mora uravnati tako, da bo v dobrobit vsemu ljudstvu, ne pa le peščici troto, ki nič ne producira, medtem ko milijonske mase, ki so resnične ustvariteljice vsakega, sedaj stradajo in zaman prosijo za kosček kruha.

Glavna nadloga med delavstvom je menda tista lepa čednost, ki je pravimo sebičnost. Če imaš ti boljši zaslužek kot jaz, pa se grdo gledava. To je pravilo, ki je precej ukoreninjeno. Sebičnost je kriva mnogo zla. Sebičnost je kriva, da imamo danes trote, ki nas zatirajo in nam odrekaajo naše pravice. Zato pa se je moramo otresti.

Veliko priznanja za delavski napredek, za napredek delavske države gre seveda ruskemu ljudstvu in njihovim vodjem. Stori so veliko delo in še ga vršijo. Nikakor pa se ne strinjamo z onimi komunističnimi liderji, ki se bratijo z Mussolinijem in Hitlerjem. Razlika med socializmom in komunizmom je, da prvi temelji na pravičnosti in apelira na človeški razum, medtem ko drugi polaga svojo silo v nasilja in brutalnost, da pride do istega cilja potom diktature. Diktatura pa ni zdrava, ker ne trpi kritike in se boji za svojo silo. Treba je, da se ljudstvo osamosvoji in da pride na površje industrijska demokracija povsod. Diktature nimajo mesta v resnično delavski državi, ne za stalno. Delavska država mora dati delavcem pravico, ako je delavska. Razumeti pa je treba, da kjer ljudstvo še ni zrelo za tako demokracijo, da se ga mora pripraviti, da bo zrelo.

Po mnenju povprečnega delavca so vseh delavskih neprikljivosti voditelji. Resnica pa je, da je največ kriva masa sama. Ako bi bila masa bolj sposobna, bi imela boljše vodje. Ako ne bi bila tako brezbržna,

ako bi se otresla toposti, ki jo drži v temi, bi bilo vse drugače v delavskih vrstah. Bilo bi drugače pri UMWA in pri drugih. Seveda so tudi voditelji Krivi slabih posledic, ker često izdajo delavce. Toda, če bi bilo delavstvo dobro organizirano, ne bi bili taki krivi voditelji mogoči. Delavstvo nima ničesar izgubiti, pridobi pa lahko ves svet.

Henrik Pečarič.

Privatna lastnina

Eveleth, Minn. — Tradicije, šege, navade, morala in vse, kar so nam dali pretekli časi, se težko, nerado opušta. Ljubimo vse kar je starega, ker smo mu privajeni, ker je šlo v nas, vsled tega se v tem počutimo najbolj udobno in varne. Nove stvari odklanjamo iz razloga, ker jih ne poznamo, nismo vajeni metodam in sistemu, zato se nam nove stvari zde negotovost in špekulacija. Ločitev od starih stvari je slovo, ki je težko v vsakem primeru. Ali ločiti se je treba od starih stvari, ako se hoče doseči nove, ker za staro in novo ni prostora.

Rudar v rudniku je vznevoljen, ako pride nanj vrsta, da odpre nov rov. V starem rudniku mu je bilo vse poznano, v novem rovu mu je vse tuje in pravi: "Vsaj še eno luknjo v starem rovu bi mi tovariši pustili, da bi tam delal vsaj še en dan." Učenec v šoli bi rajši ostal v tretjem razredu kakor pa "preskočil" v petega. Mladenič bi rajši doma ostal, akorav bi jedel črn kruh, kakor pa šel po svetu za belim. Zato je najti silo, ki pridržava ljudi k vsemu kar je starega in poznaneja, v zadovoljstvu obstoječe okolice in razmer, v katerih se človek nahaja. Ali vse je tako urejeno, da, akorav bi rajši ostali na starih mestih, se moramo ločiti od njih. Razmere nas silijo in ustvarjajo ambicije v nas za nadaljni pohod in napredek.

Poleg sile, ki nas zadržava v starem in poznanim, je tudi splošna šega, morala in navade splošne rabe predmetov, katere slednjega hitro osvoje. Ljudje smo veliki posnemalci: "Kakor drugi delajo, tako bom jaz," je vodilno geslo dandanes. Zato se šege, navade in tradicije tako železno ukoreninijo ter postanejo sčasom narodne svetinje. Kakor ta ljubezen do starega, v splošni rabi odobrenega, ravno tako je naša ljubezen do imetja. Če ako nimaš dostojne obleke na sebi, te svet prezirljivo gleda, gleda kakor sužnja. Dalje, akorav si dostojno oblečen, še ne pomaga, ako nimaš v žepu nič in nikjer nič. Lahko imaš znanja pod klobukom, učenosti; ako nimaš ničesar drugega, si vedno "predrznno seme" v očeh publike.

Vse drugače pa je ako imaš kaj pod palcem, bodi karkoli, blago, zemljo ali poslopja, vse te upošteva, vse te spoštuje, vse ti je voljno. Kakor hitro izpregovoriš, so tvoje besede vzete za čisto zlato, od dežele do dežele gre glas o tvoji modrosti. Ljudje verujejo vate. "Ta zna nekaj," pravijo. "Poglejte, koliko ima!" In se drenjajo okoli tebe, vsi žele izvedeti za tvojo

skrivnost, ki ti je omogočila razmah. Leta tečejo naprej in vse gre gladko kakor namazano. Zakaj vse "luči", ki sevajo zavistno v tvoj tron, da bi ga omajale ter izpodnele, pogazila ter pokriješ z obljubami, z dobroto, ki je kakor pokrov na loncu, da ne izkipi vroča voda, da ne plane ven del živinčeta. Nekaj dan pa počni glas: "Preminil je." Ljudje se ozrejo in v trenutni zarji vidiš v vsej stavbi eno samo goljufijo, eno samo laž. Vidiš, da niso bile palače in bogastvo, ampak razvaline in podrtija, vidiš, da je celo stavbo držalo gori samo podkupljeno ime človeka, ki se je ob smrti zrušilo, kakor jastreb z visokega, ko ga zadene lovčeva krogla.

Takih prizorov je toliko, da ljudi kar nič več ne motijo. Kar po starem tiru gredo naprej, kar nadalje obujajo ljubezen do imetja. Otroku v zibki dajejo igrače, pripovedujoč: "Da veste, to je njegovo." Otroci rastejo in doraste v mladeniča; hlepenje za imetjem raste z njim. Zraven pa vedno čuje ene in iste nauke svojih roditeljev, ki ga vnmajo: "Le glej, da boš 'fajn' fant, da boš kaj imel." Poglej Gregorjeve, kako si pridobivajo ter gredo gor iz dolgov, iz revščine.

Sila. Rad bi mladenič imel to in ono, ali kako priti do nje, to je vprašanje, to je problem. Oče nima, tudi ako bi imel, ne bi dal, kajti oče ima večje skrbi kakor so sinove želje. "Rad bi imel bicikelj, ali ako ga izmaknem, ako mi izpodleti, me zapro v ječo, kamor ne grem rad; zaslužiti ni kje. Vse poka v mladeniču, strast obujena za imetjem pa anuje vse huje, večje ter drzneje cilje, ki puste odzad manjša. Sedaj je dorastel, prepeva tiste pesmi, ki zaklinjajo: "Ta bo moja, ak' se svet podre". Kmalu je mož in oče velike družine. Neprestano gleda preko sosedovega plotu sosedovo zemljo in si misli: "Osvojiti si jo moram, treba mi je zemlje, sosedova zemlja bo moja."

Leta tečejo; mnogo truda so odnesla s seboj. Sosedovo posestvo je zdaj njegovo. Otroci so že davno odšli po svetu, nazaj jih ni, gospodar se je sključil ter legel pod rušo, ali zemlja, njegova zemlja, za katero se je toliko trudil, je ostala za njim. Žalostna slika. Ljudje umirajo a zemlja ostaja za njimi. Rod za rod se umika z njene površine, a zemlja obstaja dalje — živi. Bojujejo se in bijejo, da bi si osvojili tujo zemljo, razširili meje svojega kraljestva. Kri, ki teče za take vzore — niso vredni te krvi. Izginjajo vsi, a zemlja ostaja za njimi. Zemlja je nesmrtna. Zemlja je večja in močnejša kakor ljudje. Dolgost njenega življenja sega v nedoglednost, je in bo bodočnosti. Ze vsled tega bi morala zemlja biti človeku le orodje, na katerem se poraja, hrani ter živi iz nje. Ze vsled tega bi ne smel zemlje nobeden lastovati.

Reki: "To je moje," so past za bedo, krize, vojske, spore, zavist, sovraštvo in korupcijo. Privatna lastnina in boj zanjo ustvarjata pekel na tem svetu, kajti kdor ima, ta je mogočen, iz imetja mu izvira premoč, katere pesti milijone ljudi, ki nimajo, pobirajo drobtinice iz njihove

—Federated Pictures.

Stari John D. Rockefeller, ki je iz delavcev izmogljal vse in si nagrmadil ogromno bogastvo, a katerim kraljuje milijonom ljudi. Star je 94 let. Koliko delavcev učaka tako visoko starost?

vih miz. Mogočni ne poznajo nalog dela, ne pravice življenja, le napise o tem kažejo drugim ljudem. Čim več imetja imajo posamezniki, tem bolj ga čuva morala našega časa. Cerkev oznanja za pravično lastnino, katero zvesto straži, zakoni jo branijo. Kajti, ako znaš zagrabiti, ti vse nosi na tvoj kup. Čas je, da opuščamo to željenje po imetju ter ga vržemo med staro šaro, stopimo nanj, da se pogrezne v zemljo. Oprimimo se naziranja: "Ničesar ni mojega, a vsa zemlja je moja last." Ne bomo obogateli po vzgledu Rockefellerjev. Nemogoče, ni prostora ne toliko bogastva za vsakega, z malo lastnino pa bomo ob njihovem bogastvu vedno trpeli pomanjkanje.

Zemlja je bogata. Ali je vredno žrtvovati toliko bogastva, katerega dosežemo v vseobčem lastništvu, za malo privatnega imetja, v katerega mogočni vedno bolj zadržajo svoje kremplje? Čas je, da začnemo razmišljati o teh smereh in resno delovati, da se privatno lastništvo, ki se bohoti do vrha, izvije iz privatnih rok. Ako tega ne storimo, nihalo časa bo obstalo in ključ naše sile padli iz rok.

J. Kovacich.

Svarilo

Farrell, Pa. — Dne 17. junija nas je posetil dobro znani premetenec Anton ali Frank Beve. Ta nepridiprav že več let operira po slovenskih naselbinah pod raznimi nepoštenimi pretevezami, da pride do denarja. Prodaja razne "predmete", za katere vzame denar, naročniki pa nič ne prejmejo. Poleg tega pa pripoveduje, da ima ženo in otroke; rad bi nabral toliko denarja, da bi šel v stari kraj. Navadno si tudi dobro ogleda naselbino, da ob priložnosti kaj izmakne. Zato svarim rojake, da so previdni, da ne nasedejo njegovim lažem. Od mene jo jo hitrih korakov odkuril.

Anton Zidanšek.

—Federated Pictures.

Na silki sta brata Sweringen iz Clevelanda; ki sta kupila železnico z izposojenim kapitalom od Morgana, toda v teku depresije se je njuna finančna stavba zrušila. Zadanje tedne sta bila v luči senatne preiskave.

Problem stigmatizacije

Kot prvi zvezek Knjige Zdravniškega vestnika je Mariboru knjiga docenta vana Matka "Problem stigmatizacije (zaznamovanja) v ciniki luči". (100 str. v. 8.) posreden povod zanjo so delu torju nekateri slovenski o Tereziji Neumannovi in nersreutha. Le-ta je med starih živčih stigmatizacij najslavnejša in o njej so bile pisane knjige. Na osnovi obsežne medicinske literature je doc. Matko sestavil poljudno vo o redkih, vendar pa čilnih in zanimivih pojavih stigmatizacije, ki si jih nekateri lagajo v nadnaravnem

Pisec je po raznih virih mostojno pridobiljenih po obdelal najprej stigmatizacijo iz Jugoslavije (o tem je poseben spis v "Wiener nische Wochenschrift"). netljivo je, da med Srbi ni stigmatizirancev, slovenskih opisuje Lendnik, dolejsko Jerico, znan hanco iz Vodic, Jeričeve in ke in korosko Katarina, prehaja v drugem poglavju Tereziji Neumannovi in opisuje njena znamenja in njene zamaknenosti (glej V tretjem poglavju se avri s histeričnimi in drugimi lezenskimi znaki pri avancih. Laik, ki ne pozna nosečnih in zapletenih stertije, bo od tod izvedel, da presenetljivega in na slej jasnejši pojavi, ki ji teri prenačljeno in zmo pisujejo nadnaravnim do četrtem poglavju se dr. bavi s tako zvano anilijo z nezadno potrebo po opočaam pri zaznam in zamaknenjih.

Po opisih posameznikov ki nastopajo pri stigmatizaciji prehaja pisec s petim poglavjem na medicinski razlagi. Čitatelj bo z zanimanjem strani, ki mu odpirajo polnoma neznani svet; njene misli preko sugestije, sobjito še avtosugestije, razne fizične pojave na li, v njem, n. pr. krvaven, ne, otekline, nabrekli vpliva na vegetativne funkcije. Za človekovo psihofizijenje so značilni tudi ki nastajajo pri abnorm posebej za to disponiranih pod vplivom afektov, nimanjem bolj prečitala dičinsko razlago jorgijev Kirjev (str. 59—69). Požornost je avtor posebej skavanju krvavitve in

Pisec priznava, da medicinske pojave, ki nastopajo v meroma redkem in se v popolno raziskanem kazu patoloških in psihičnih zlasti ne asitije (t. j. karejo zaznamovanci nabrekli preživeti brez hrane, n spreminili v kost in kožo pa, da je baš ta po malo raziskan in da ni govoriči nadnaravnosti dežu, dokler ni imela medicinska veda prilike, jache vrsto takih pojavov niki, "da je medicina le znanost in gleda zlasti v vi fizioloških, bioloških, njih, patoloških in psihičnih godiljav na izkušnje desetletij. Vidi pa pred daljnji razvoj preko 100 let itd. in bo vedno uspehe, o katerih niti ne moremo. Na podlagi njih spoznanj razumemo, no pojmovi pojave, ki se 100 leti zdeli takratne, valcem pravi čudeži in h neoporečne dogme. Prosem, da bo razvoj medicine in nemoteno za bo medicina dosegla, glade vpogleda v najbolj čutne dogodiljaje našega zma višek, kakor si ga niti staviati ne moremo.

Knjigo zaključuje razlaga, katerih, v razpravi uporablja, kar jo je bolj poglobljeno svetlo, ki mu je vi vrsti namenjena. Razlaga jasnijuje mnoge rde in

Nov spis docenta dr. zasluzi vso pozornost št. občinstva, tem bolj, ker je večje slovensko delo o zanimivem problemu stigmatizacije in zamaknenosti.

Člani konferenčnega oddelka obeh kongresnih zbornic v Washingtonu, ki izravnavajo razlike v zakonskih načrtih nižje in višje zbornice.

Tone Seliskar:

NASEDLI BROD

Roman v treh delih

— Obe nogi in leva roka! je dahnil Jošt. Ozdravel bo!

Justina je davilo.

Videl je na bojišču mrliča, ki so bili razstreljeni, pretrgani, zmečkani, zdrobljeni, brez udov, brez glave — ampak vsi so bili mrtvi. Prestali so trpljenje. Le-tu pa so živi ljudje brez udov.

— V tej sobi smo sami amputiranci. Preštej!

Trideset postelj!

To je vojna!

— Prve dni sem bil spodaj. Mislim sem, da ne bo nič hudega. Toda rana se je pričela gniti, kost je bila načeta... Veš, prijatelj, vse tisto — operacija, bolečine — ni nič proti zvesti, da sem brez roke!

Kako sem se boril s samim seboj.

Ali bi si jo dal odrezati?

Ali bi rajši umrl?

Kako bom na zemlji brez roke?

— Resno sem mislil na smrt. Pomislil, brez roke za prazen nič!

Potem ga je potegnil k sebi in mu zašepetal: — Ali vidiš zdaj preklestvo vojne? Vidiš teh trideset postelj?

Justin si je grizel ustnice.

— Pisal sem očetu, materi. Oba sta mi pisala, da moram priti nazaj! Končno sem pisal Marti...

— In kaj ti je odgovorila? je vprašal Justin. Njegov obraz se je raznežil. Potegnil je pisano izpod blazine.

— Njeno pismo mi je rešilo življenje, je dejal toplo.

— Kako? Kaj ti je pisala? se je začudil Justin.

— Ah, prijatelj, same lepe stvari. To je zlata duša!

— Zaljubljen si! je dejal Justin. Sem uganil!

Jošt se je nasmešnil in mu z levico stiskal roko.

— Kmalu pojdem domov! je dejal.

Poslovala sta se vsa srečna, da sta skupaj v tej hiši trpljenja ter da se bosta vsak dan videla in govorila. Tedaj se je Justin nenadoma nasmešnil in se domislil:

— Ho, vedno praviš: sem pisal, bom pisal... kako — brez desnice?

— Sestri Kristini sem narekoval pisma! je dejal Jošt in se vdano smejal začudenemu prijateljevemu obrazu.

9

Vse to mu ne da spati. Njeno ime se mu nanovo ponavlja, z mislimi ga stiska k sebi in tako tke z njim pajčolan, ki se spušča med njim in domom, da je na oni strani le meglen obris vsega do sedaj njegovega, Madžari glasno govore med seboj, smeji se, Justin pa leži vznak omamljen in raztresen.

Kristina...

Sestra Rdečega križa...

Ko je bil v strelskih jarkih, premražen, ušiv, moker, strgan, lačen, ko ga je smrt lovila vzdolž vse fronte, je bil dom njegova edina želja, edino hrepenenje.

Ana! Seveda, Ana, njegova žena, ki si jo je želel, na katero je mislil, kadar je čepel v zakopu! V tistem prstenem brlogu, kjer ni bilo najmanjšega lepega predmeta, da bi se oko spočilo na njem od vsega tega groznega, brezsmiselnega, jo je v svoj spomin pritrtil kakor

aliko. Bila mu je kakor amulet, žarišče, h kateremu se je zatekal v najhujših trenutkih. Bila mu je kakor bog, ki ga je molil in iskal v njem utehe in pozabljenja.

Sliko otroka je imel pri sebi. Pritrdil si jo je na podporno deblo ob svojem ležišču. Ob svitu sveče, ki jo je prižigal za nekaj trenutkov, se je razljubil nad mehkim obličjem deteta, grabilo ga je za srce in kadar je bilo najtežje, je ugasnil svečo, da si je v temi otrli oči. K njemu bi poletel preko vseh teh moritev in bi se ga oklenil, da bi ju nobena vojna ne mogla več razkleniti.

Ponoči je šla skozi sobo sestra Rdečega križa.

Po prstih, tiho, plavajoče, kakor duh sna in pokoja.

Justinu je obstalo srce.

Z razprostrtimi očmi je gledal v njeno obličje in jo iskal.

To ni Kristina!

— Sestra, vode! je prosil.

Ko mu je držala kozarec nad obrazom, se je razočaran naslonil na blazino.

— Ne, ne, to ni Kristina!

Misli so toliko. Mogoče je samo pri težko ranjenih?

Zavidal je Joštu, da je pri njem, peklo ga je od napa, s katerim si je prizadeval dovrčati misel nanjo in se zopet zagledati v svoje drage. Saj prav to, samo to je bilo najtežje!

Prizadeval si je po svoje razložiti to nagnjenje do Kristine, ki je že skoraj docela zamrlo, iznova tako živo splamtelo v njem. Morda bi si ga bil lahko razložil, da ni vsem svojim dognanjem že kar sproti dajal odpustanja zase in sto opravičilo, da je bil samemu sebi sodnik in tožnik, povrh pa še zvit, nepoučljiv zagovornik, ki je vsakokrat užgal tožnika.

Tožnik je tožil: Ženo imaš in otroka. Tega ne moreš nikoli več zatajiti, sto prič govori proti tebi. Ti pa si z mislijo in dejanjem teptal to zvezo in ne moreš ničesar dokazati ženi, češ, storil sem to zaradi tega in tega. Zvestoba ženi si prelomil!

Zagovornik je tolmačil: Da, ženo imam in otroka. Tega nisem tajil in nočem tajiti. Tudi zvest sem ostal svoji ženi! Da, še na misel mi ne pride, da bi se zaradi tega v notranjosti sprl s svojo ženo, saj ona za to niti ne ve niti ne bo vedela. To delam na svojo lastno pest in na svojo lastno odgovornost. Ker žena ne ve, tudi ne trpi, otrok pa še manj, ker niti misliti ne zna. Nič se ne bo v meni do nje spremenilo! Ne mislim je zapustiti, ne, nikoli, četudi sem zaradi nje zabredel v smolo. Ko se bom vrnil, bom njen, kakor sem bil prej!

Da, v tem si je bil tako zvest in tako neomajen, da niti za trenutek ni podvomil v svoj zakon.

Ana je njegova!

To je bilo ukoreninjeno v njem. Živel je v veri in trdnem prepričanju, da si je z zakonom pridobil ženo, ki mu je nihče ne more ugrabiti. Zakon je vez, s katero je bila žena priklenjena z vsemi členi na njegovo prepričanje.

Žena mu je pokorna!

Žena mu je lastnina. Lastninska pogodba je podpisana v poročnem listu.

To je bil temelj vsa zagovora, zaradi tega niti misliti ni mogel, da bi žena prav tako lahko storila kakor on. Če misli on lahko na Kristino, misli tudi ona...

(Dalje prihodnjik.)

Osebo in gibanja

Zal, da je tako!

Mnogo je ljudi in celo zgodovinarji dokazujejo, da so se velike ideje in velika dejanja izvršila večinoma pod vodstvom posameznih oseb, voditeljev, močnih intelektov. Dejansko mnogokrat odgovarjajo te trditve resnici. Nikakor pa s tem še ni potrjeno, da je to prav in da je močna osebnost ona sila, ki revolucijne dežele, države, svet in družbo. To mnenje je popolnoma napačno.

Prišlo je danes že tako daleč, da marsikdo enostavno trdi, da je treba računati z ljudskim razpoloženjem, to je s psiho množic, če hočeš uspeti kot heroj naroda. Z drugimi besedami bi rekli, da se mora voditelj nasloniti enostavno na nerazsodnost množice.

Vzemimo "prijatelja" Hitlerja. Dogodki v Nemčiji dokazujejo, da Hitler "plava" z množico. Nima programa, nima načel. Zaleta se s kota v kot kakor veša ob svetilko. Tak mož ni politični voditelj, ker si misli: jadrajmo, bomo že kje pristali! Množice dero že vedno za njim, ker služi njih instinktom in dokler ne bodo zastavile vprašanja, kaj je s kruhom, kaj je s svobodo. Tak voditelj uvaja izpočetka lahko najhujšo reakcijo. To tudi dela in množice kriče: "Heil Hitler!"

Zakaj se je ta proces izvršil v Nemčiji tako? V Nemčiji, ki po vojni preživlja težko socialno borbo, se je masa ideološko odvrnila od konstruktivnih ciljev nemške družbe. Nastala je nad narodom apatija, pomanjkanje in iskanje krivcev povsem iz individualnih vidikov. Državna politika ni znala ali ni mogla izmeniti svoje politike, dasi ni odgovarjala dejanskim razmeram in potrebam. Zato je vodstvo države ostalo v manjšini, nezadovoljneži, anarhično razpoloženi, pa so narasli v večino. To nastane povsod tam, kjer mero-dajni "voditelji" ne hodijo s časom razvoja, zlasti danes, ko so socialne razmere tako pereče.

V Nemčiji je torej nezavednost množice povzročila ogromno zlo, ker se ji je postavil na čelo človek, ki sam nima načel, po katerih kliče takorekoč ves svet.

To je samo primer, ki naj pokaže, kako silno napačno je, če gradimo na "voditelje" in "nosilce" novih družabnih idej in oblik.

Delavsko gibanje ne more in ne sme nikdar računati s takimi "alučaji", marveč mora biti v celoti nosilec novih idej, organizirane ideje, ki ima programatično določeno smer in cilj. Delavsko gibanje, ki bi se naslajalo samo na razpoloženje množice, na njih instinkte, ne bi bilo zdravo in ne bi bilo zavedno delavsko gibanje. Resnica je

sicer, da so tudi v delavskem gibanju bistrejši in agilnejši člani požrtvovalnejši in manj požrtvovalni. To je naravno, ker ljudje že po naravi niso vsi enaki. Toda ideja mora biti skupna, smoter skupen, potem smemo šele pričakovati uspeha.

V tem oziru se naše gibanje bistveno razlikuje od mnogih zgodovinskih dogodkov, ki so se izvršili v raznih dobah po posameznih osebah.

Vendar pa ne smemo pozabiti, da so bile tem dogodkom vedno povod razdrapanje razmere, na katerih so reakcionarni spekulant gradili svoje eksperimente.

Mi torej potrebujemo v svojih vrstah zavedne organizacije delavce trdnih načel in z jasnim ciljem.

V na namen naše delo. Delavstvo ne mara biti spekulant, pa tudi ne igrača herojev.

—D. P.

SLOVENSKA NARODNA PODPORA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za korist, ter potrebuje agitacije svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični listi in namena drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Eksplodija oljne distilerije blizu Long Beacha, Calif. Gasilci iščejo trupla ubitih delavcev.

TAT

Gustav Strniša

Večeri se. Široke stojnice mesarjev se megleno odražajo iz mraka. Prodajalci glasno govorijo, se smejejo in pospravljajo svoje blago.

Mahoma nekdo zakriči:

"Tat!"

Med stojnicami se požene slaboten, suhljat sedemnajstletnik. Njegove udrti oči plašno begajo in iščejo pomoči.

Za njim hiti krepak mesar v škornjih. Že pograbijo mladeniča drugi mesarji. Vlečejo ga k stojnici.

Njegove oči žalostno prosijo. Nekdo mu seže v žep in privleče iz njega kosček mesa.

Fant hoče prositi milosti. Povsod vidi same sovražne, zasmehljive, site obraze. On je gladen. Vzel je konec mesa, da bi se nasitil.

"Stražnik! Kje je stražnik?" vpijejo nekateri.

"Ni ga!"

"Udari ga, hudiča!" zahruli mlad debeluhar.

Mesar v škornjih se široko zareži:

"Zleti cigan! Sam ti bom dal sodbo!"

Mladenič se boječe okrene in zbeži.

Ze ga zadene težki mesarjev škorenj, da se siromak skoraj sesede. Požene se silneje. Mesar pa hiti za njim. Trdo udarjajo njegovi škornji ob tla. Spet dobi bežeči brco in nato še eno. Naprej ne more več. Obstane. Zamaje se. Na tla se zgardi. Z roko zadene ob kamen. Kri se mu poredi po desnici.

Mladenič jo pogleda. Žalostno se zasmeje in jo nese k ustam. Lastno kri prične lizati. Bolno šepetaje:

"Meso! Meso! Rdeče, sveže meso!"

Lice mu prebledi. Trudno se nasmeje in se onesvesti.

Pri stojnicah se smejejo mesarji:

"Dobro si delil pravico!"

"In pošteno!"

"Vsakemu svoje!"

Ostali pritrjujejo. Sovražno gledajo ležečega.

Mimo prisopiha hroma starica. Koščene pesti dvigne in zakriči:

"In to ste storili za kosček mesa, ki ga je sirotek vzel, da bi se rešil lakote? Sram vas bodi!"

Zenica poklekne k mladeniču. Z mokrim robcem mu obriše obraz in mu težavoma pomaga na noge.

Ob električni luči zasija njegova postava. Roke se love. Senca se sključa. V daljavi se vidi, kakor bi korakal nekdo s težkim, črnim križem.

50 let vožnje s kolesom

Pred 50 leti se je pojavila najstarejša oblika kolesa, staro visoko kolo. Njegova višina je bila po potrebi različna in je imelo primitiven, komaj prst debel gumijast obroč. Najvišja kolesa smo dobivali iz Anglije. Staro kolo je pri vožnji ropotalo in je bilo že od daleč slišati zvonec, ki se je zaradi treslajev oglašal. Sredi drogov ob osi kolesa je visela oljnata svetiljka. Danes bi se nemalo začudili, ako bi videli kako se muči kolesar z

nepraktičnim starim kolesom pri stopanju na kolo in s kolesa, saj je to zahtevalo precej spretnosti. Po kratkem zaletu je moral stopiti na ostrogo vzlic zadnjega kolesa ter počakati, da se dvigne pedal, na katerega se je uprl in se povzpел v sedlo. V prometu se staro kolo ni moglo uveljaviti, ker je zahtevalo preveč spretnosti in poguma in je bila vožnja po strmih klancih nevarna. Tedaj se ni vozil nihče v običajni obleki, predpisana je bila sportna čepica in kratke hlače z dolgimi nogavicami.

Okoli l. 1890. pa smo dobili že prvo nizko kolo z masivnimi gumijastimi obroči. Pristaši starejših oblik so ga imenovali o-malovaževaje "varnostno kolo". Izkušnja je namreč pokazala, da se vsak lažje in hitreje nauči vožnje na nizkem kolesu, kot pa na starem visokem kolesu. Prve oblike nizkega kolesa na verižni pogon niso še imele obeh enakih obročev. Uporabnejša oblika je kmalu zmaga, pojavil se je zračni obroč in okoli l. 1895 se je že ustalila današnja. Strme ceste niso več ovirale vožnje, vse je uporabljalo nizko kolo in dolge vožnje niso bile nič kaj posebnega. Toda še vedno niso poznali kolesa na prosti tek, kdor je hotel zavirati, je moral pritiskati s čevljem ob pnevmatiko sprednjega kolesa. Pri srednji strmini je moral kolesar postaviti obe nogi na posebno stopala, pedali pa so se prosto vrteli. Za daljše vožnje v doline so šaljivci iznašli poseben način zaviranja: Navezali so si dračja in ga vleklj za seboj. Seveda so ta način zaviranja kmalu zabranili, ker je poškodoval ceste in ogrožal potnike. Po l. 1895. je bilo staro visoko kolo že zelo redko.

Industrija je v teh letih nizko kolo v posameznih delih izpopolnjevala. Pojavili so se okvirji s križastimi cevmi iz bambusa s kovinastimi okrožnimi nastavki. Na mesto verižnega pogona se je poizkušalo s pogonom na stožčasto kolo. L. 1902. so se pojavile v Zgornji Italiji že prve zavore ob obroču sprednjega kolesa.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANE S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smernice, tiskarske delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue
Telefon Rockwell 4944
Chicago, Ill.

Tam se dobe na željo tudi vse druge stvari